

Svensk finanspolitik

Lars Calmfors

Finansutskottet, 19/5-09

Två huvudfrågor

1. Hur väl har regeringen lyckats anpassa politiken till krisen?
2. Hur bör de ekonomisk-politiska ramverken vidareutvecklas?

Regeringens åtgärder mot finanskrisen

- I huvudsak adekvata
- Goda effekter av garantiprogrammet för bankerna
- Det borde ha funnits en krislagstiftning
- Inrätta en permanent krismyndighet
 - principiella risker för intressekonflikter om Riksgälden är både myndighetsutövande och har affärsrelationer med finansiella institutioner

Behovet av ytterligare stimulanser?

- Dramatisk nedjustering av konjunkturutsikterna: från BNP-ökning på 1,3 procent till BNP-fall på 4,2 procent
- Sämre skydd vid arbetslöshet än tidigare
- Budgetpropositionens skattesänkningar var inte främst utformade för konjunkturstabilisering
- De automatiska stabilisatorerna har bara försvagats marginellt
- Risker för finanspolitikens långsiktiga hållbarhet
- Senare stimulanser försvåras
- Hushållen kan öka sitt sparande
- De långa räntorna kan stiga

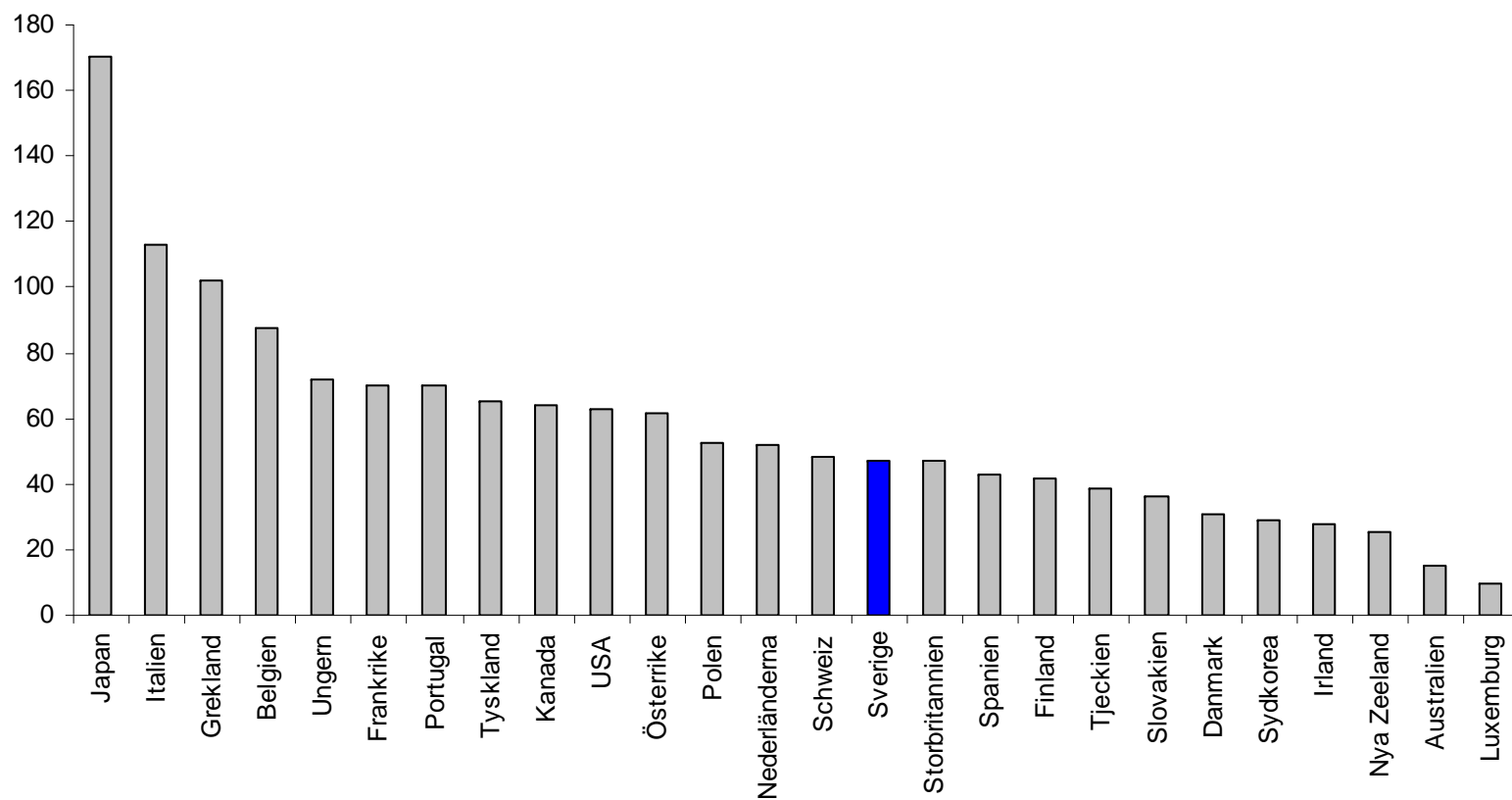
Ytterligare stimulanser är önskvärda

- Upp till 15 mdr i år, upp till 30 mdr nästa år i nivåhöjning i förhållande till regeringen

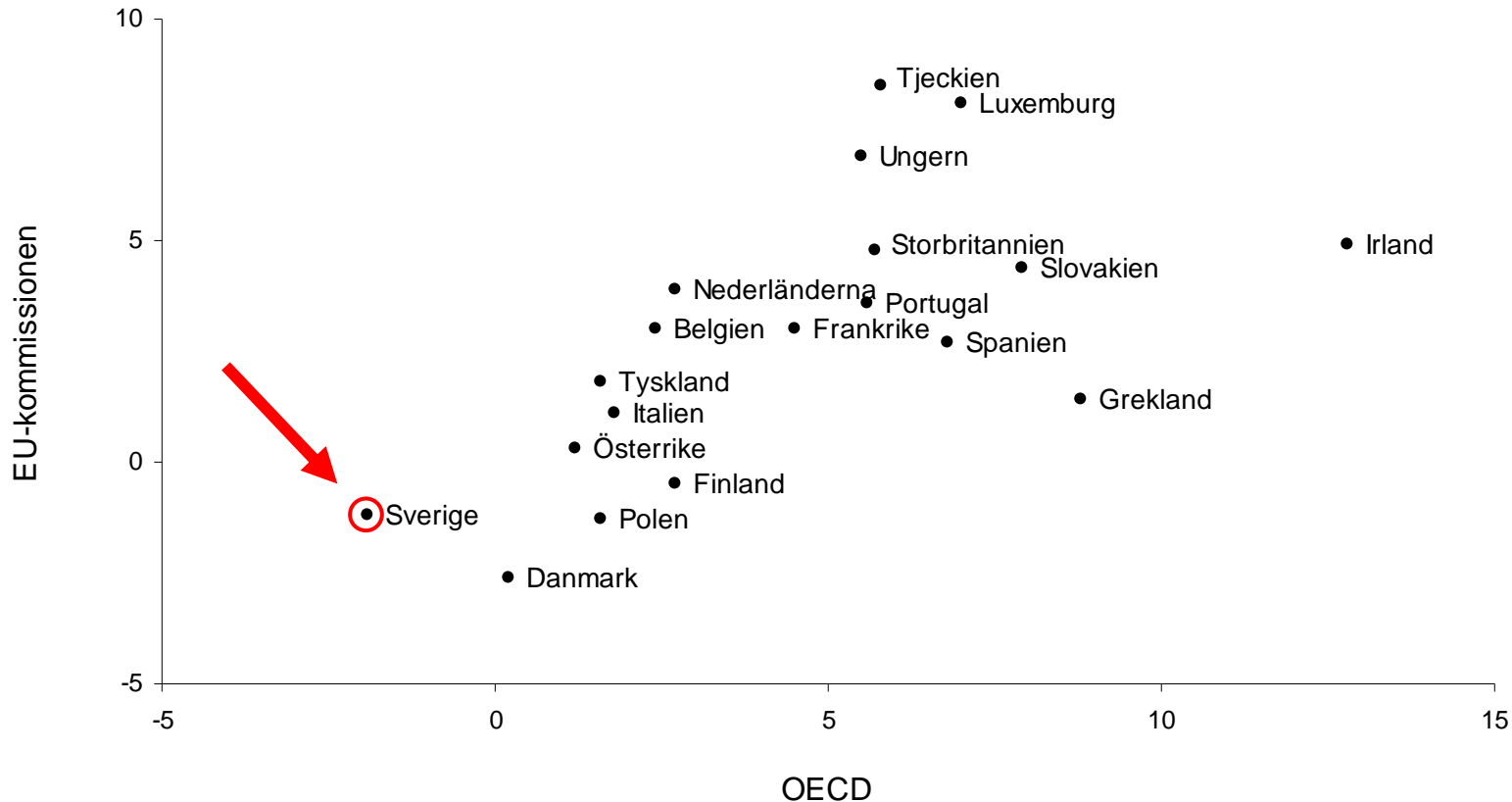
Skälen

- Starkare offentliga finanser än i andra länder
- Finansiell nettoförmögenhet på 13 procent av BNP
- Internationellt sett låga statsskuldräntor
- Stabilt finanspolitiskt ramverk
- Politisk enighet om värdet av starka offentliga finanser

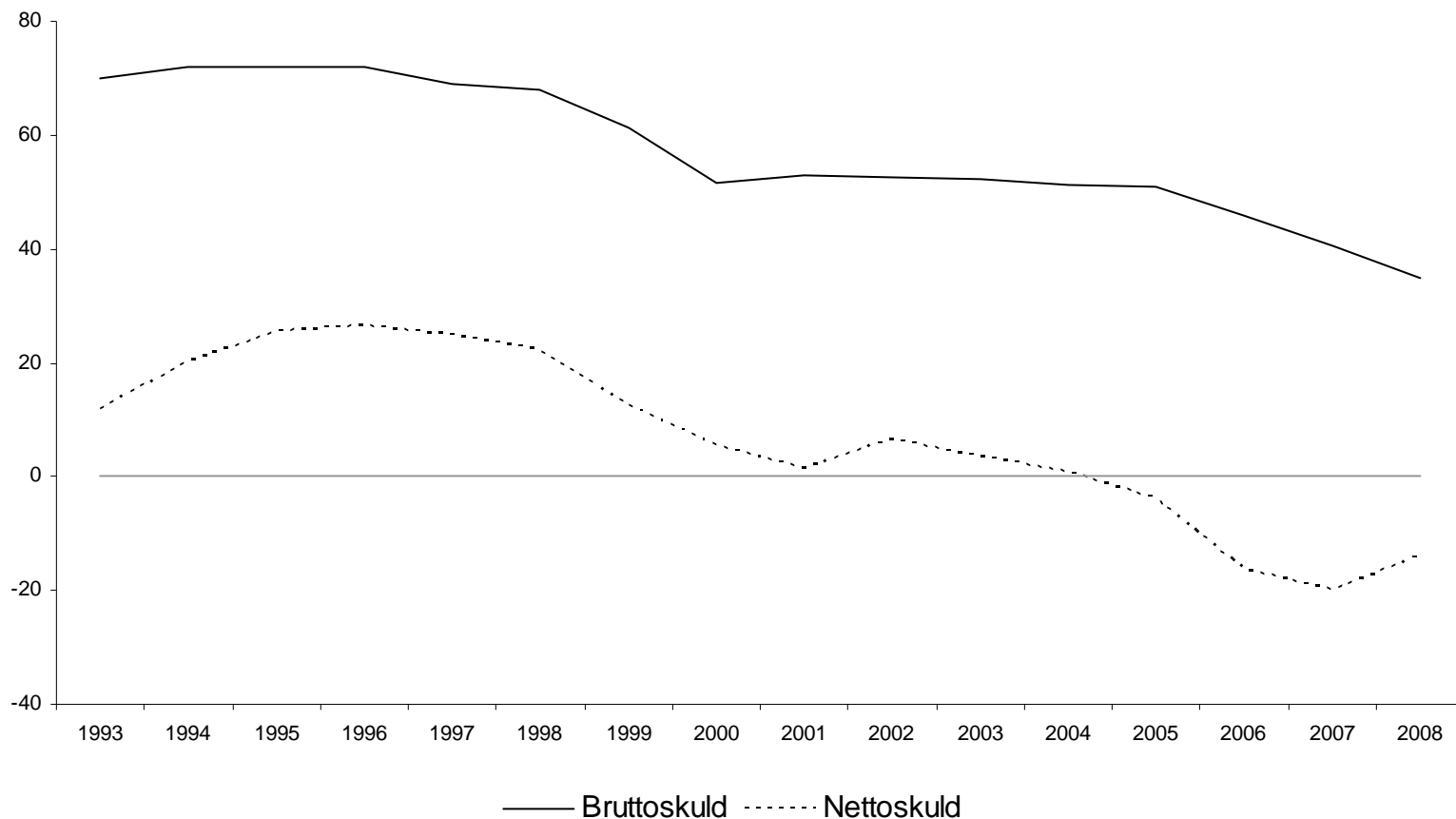
Den offentliga sektorns bruttoskuld i procent av BNP 2007

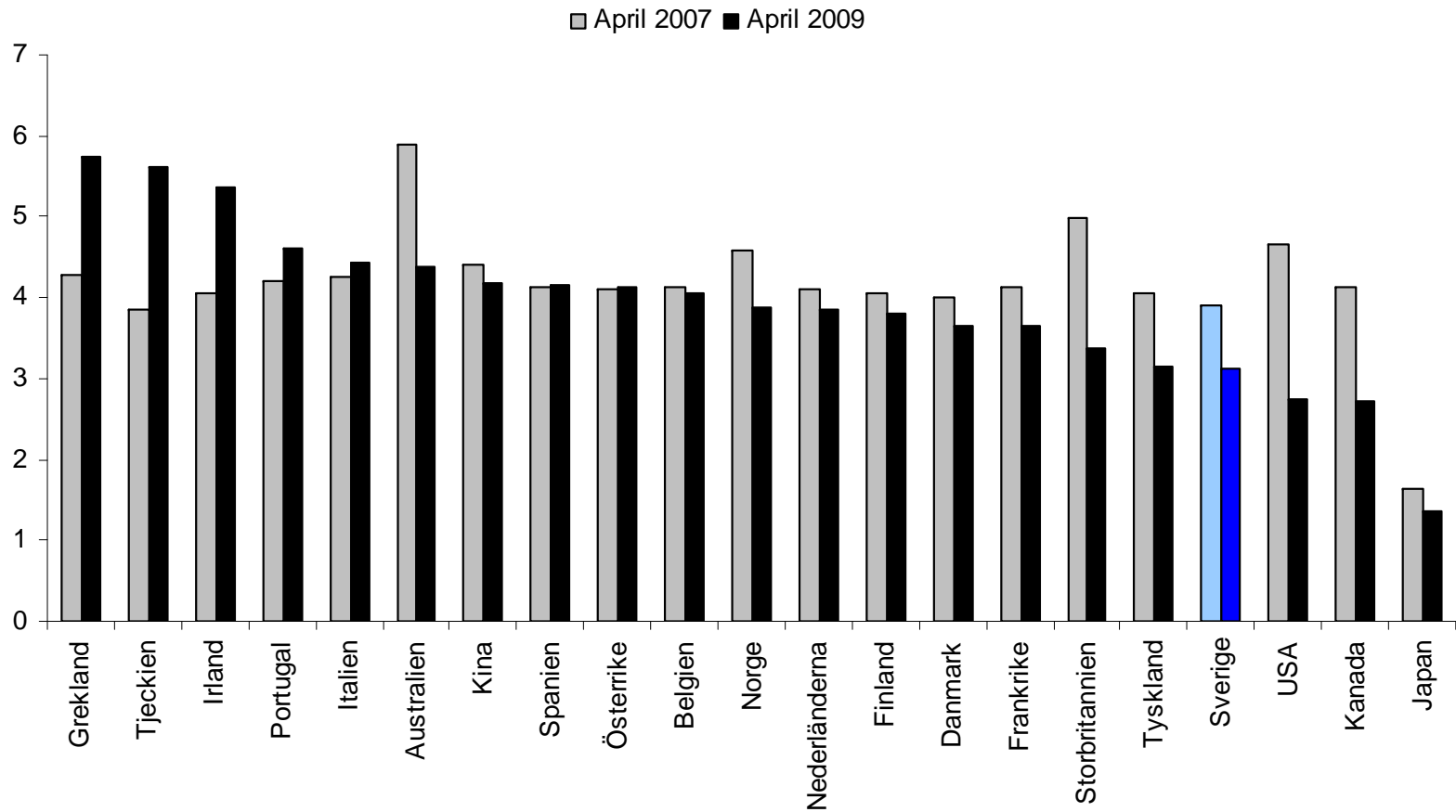
De offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet (S2-indikatorn)

Den offentliga sektorns bruttoskuld och nettoskuld i procent av BNP

Ränta på 10-åriga statsobligationer

Ytterligare stimulanser är önskvärda

- Upp till 15 mdr i år, upp till 30 mdr nästa år i nivåhöjning i förhållande till regeringen

Skälen

- Starkare offentliga finanser än i andra länder
- Finansiell nettoförmögenhet på 13 procent av BNP
- Internationellt sett låga statsskuldräntor
- Stabilt finanspolitiskt ramverk
- Politisk enighet om värdet av starka offentliga finanser

Möjliga ytterligare åtgärder

- Högre *tillfälliga* statsbidrag till kommunerna
- Stöd till upprustning av det kommunala bostadsbeståndet
- Motverka nästa års fall i pensionerna
 - *tillfällig* skatterabatt?
- *Tidsbegränsad* höjning av arbetslöshetsersättningen
- *Tillfällig* skatterabatt till låginkomsttagare i allmänhet?
- Permanent höjda studiemedel

Kommentarer om debatten

- Avvägningar på marginalen
 - det handlar inte om att ta ansvar för de offentliga finanserna eller inte
 - det handlar inte heller om skillnaden mellan arbetslöshetskris eller inte
- Konstig diskussion om kommunerna
 - det handlar inte om att kommunerna måste dra ner som alla andra
 - stöd till kommunerna är en ganska kostnadseffektiv stimulansåtgärd

Utgiftstaket bör inte få bli ett hinder

- Syftet är att förhindra att höga skatteinkomster i goda tider leder till höjda utgifter då
- Avvikelser bör vara möjliga i *exceptionella krissituationer*
- Regeringen har redan manipulerat utgiftstaket
 - statsbidragen för 2010 betalas ut 2009
- Bättre med öppet och tydligt undantag

Det kommunala balanskravet

- Procykliskt beteende i kommunerna förstärker konjunktursvängningarna
- Statsbidragen bör regelmässigt kompensera för stora svängningar i skatteunderlaget

Arbetslöshetsförsäkringen

- Den lägre a-kassan sänker arbetslösheten på sikt
 - starkare drivkrafter söka arbete
 - starkare drivkrafter för återhållsam lönebildning
- Men dessa faktorer spelar mindre roll i lågkonjunkturer
- Stora fördelar med *konjunkturberoende* arbetslöshetsersättning
 - sådana system i USA och Kanada
 - med konjunkturberoende ersättning kan
genomsnittsnivån över konjunkturcykeln läggas högre
- Statlig och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring
- Behov av politisk enighet

Den arbetsmarknadspolitiska strategin

- Regeringens ursprungliga strategi: minska den kvardröjande arbetslösheten i högkonjunkturen
- Nu: ta hand om stort *inflöde* i arbetslöshet och motverka långtidsarbetslöshet
- Rätt öka insatserna för korttidsarbetslösa
- Rätt fördubbla subventionerna för nystartsjobben

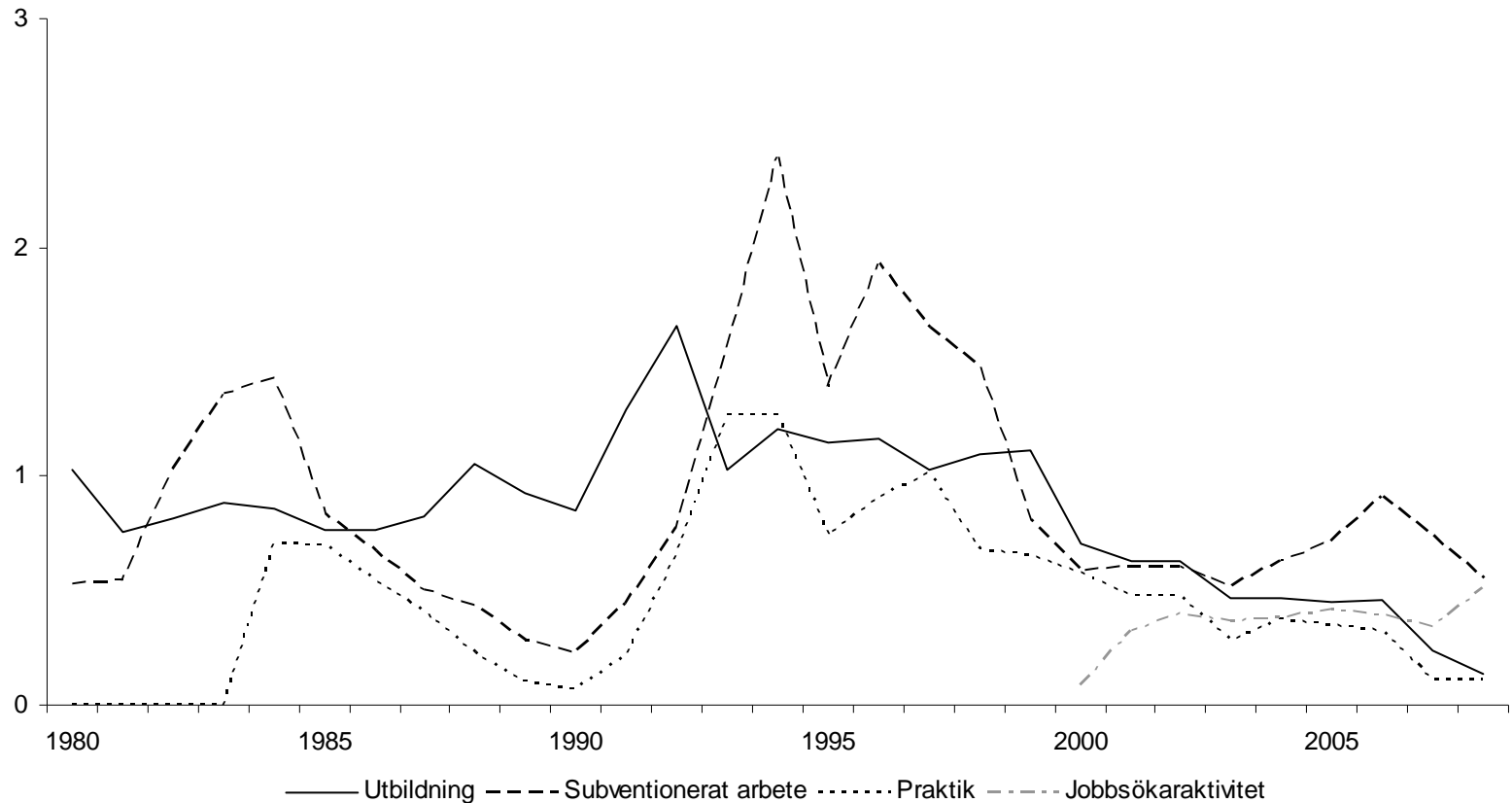
Kritik mot arbetsmarknadspolitikken

- Övertro på vad jobsökaraktiviteter kan uppnå i djup lågkonjunktur
- Svårt hitta meningsfulla aktiviteter i jobb- och utvecklingsgarantin
- För små volymer i arbetsmarknadsutbildningen
- Arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux bör ses som **komplement** och inte som substitut
- Ge stöd till utbildning i företagen om avtal om kortare arbetstid och lägre lön

Aktiviteter inom jobb- och utvecklingsgarantin, andel deltagare i procent som tagit del av olika aktiviteter under olika inskrivningstider

Antal kalenderdagar	1-104	105-209	210-419	420-
Arbetsträning	4	8,5	13,7	17,2
Projekt	0,7	1,1	0,8	0,6
Kartläggning	25	14,6	11,3	6,9
Förstärkt arbetsträning	2,7	5,8	11,8	13,8
Arbetslivsinriktad rehabilitering	0,8	1,4	3,1	3,6
Arbetspraktik	7,3	13,9	18,3	18,4
Start av näringsverksamhet	0,5	1,5	2,2	2,4
Jobsökaktivitet med coaching	69,3	78	76,6	79,2
Utbildning	2,2	4,9	8,6	7,5
Förberedande insatser	2,1	3,3	4,5	4,7
Fördjupad kartläggning/vägledning	4,8	4,5	7,3	9,2
Praktisk kompetensutveckling	0	0	0	0
Ingen registrerad aktivitet	24,1	21,8	10,2	3,6
Antal individer	22 878	14 273	12 879	6 747

Deltagare i olika program, procent av arbetskraften

Kritik mot arbetsmarknadspolitikken

- Övertro på vad jobsökaraktiviteter kan uppnå i djup lågkonjunktur
- Svårt hitta meningsfulla aktiviteter i jobb- och utvecklingsgarantin
- För små volymer i arbetsmarknadsutbildningen
- Arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux bör ses som **komplement** och inte som substitut
- Ge stöd till utbildning i företagen om avtal om kortare arbetstid och lägre lön

Det finanspolitiska ramverket och överskottsmålet

- Oklart vad överskottsmålet innebär
 - *fem* olika indikatorer
- Behov motivera överskottsmålet
- *Förtida sparande* eller *längre livsarbetstid* för att möta det demografiska utgiftstrycket
- Ömsesidigt beroende mellan saldo- och sysselsättningsmål
- De finanspolitiska och sysselsättningspolitiska ramverken bör integreras
- Behov av bättre underlag för avvägning mellan hur mycket vi ska arbeta och hur mycket vi ska spara

Olika indikatorer på om överskottsmålet uppfylls

	Budgetpropositionen för 2008				Budgetpropositionen för 2009				Vårpropositionen 2009			
	2007	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2012
Finansiellt sparande	2,9	2,8	3,1	3,6	2,8	1,1	1,6	1,5	-2,7	-3,8	-3,1	-2
Historisk genomsnittsindikator	1,3	1,5	1,7	1,8	1,5	1,5	1,5	1,6	1,1	0,7	0,4	0,2
Löpande genomsnittsindikator	2,3				2,1				-0,5			
Strukturellt finansiellt sparande	2,2	2	2,8	3,6	2,8	1,9	2,2	2,7	1,2	1	1,2	1,4
Konjunkturjusterad historisk genomsnittsindikator									1,5	1,5	1,5	1,5
Konjunkturjusterad löpande genomsnittsindikator									1,7			

Det finanspolitiska ramverket och överskottsmålet

- Oklart vad överskottsmålet innebär
 - *fem* olika indikatorer
- Behov motivera överskottsmålet
- *Förtida sparande* eller *längre livsarbetstid* för att möta det demografiska utgiftstrycket
- Ömsesidigt beroende mellan saldo- och sysselsättningsmål
- De finanspolitiska och sysselsättningspolitiska ramverken bör integreras
- Behov av bättre underlag för avvägning mellan hur mycket vi ska arbeta och hur mycket vi ska spara

Automatisk koppling mellan pensionsålder och livslängd?

- Dansk modell
- Men vi har ingen *formell* pensionsålder
 - den lägsta åldern för ålderspension (61 år)
 - den ålder då man förlorar rätten till andra sociala ersättningar (65 år)
 - åldern för avgångsskyldighet (67 år)
- Kan överskottsmålet revideras ner?

Avslutande kommentarer

- Både krispolitik och långsiktiga ramverksfrågor är viktiga
- Finanspolitiska rådet utvärderar regeringens, men inte oppositionens, politik